

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне науково-експертне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-40-25, 255-45-01; факс: 255-41-86

До реєстр. № 4623 від 21.01.2021
Кабінет Міністрів України

ВИСНОВОК

на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій»

У проекті пропонується врегулювати питання, зокрема: доступу установ та організацій державної системи науково-технічної інформації до кон'юнктурно-економічної і патентної інформації з іноземних джерел та баз даних; створення та забезпечення діяльності веб-порталу щодо інноваційної діяльності та трансферу технологій; проведення моніторингу технологічного рівня і готовності до впровадження технологій та їх складових, створених за бюджетні кошти, а також попиту суб'єктів господарювання на них; механізму здійснення закордонного патентування за кошти державного бюджету; процедури та порядку погодження трансферу та реєстрації технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям, або особам без громадянства; особливостей закупівлі технологій за бюджетні кошти; субсидювання проектів зі створення вітчизняними промисловими підприємствами за участю вітчизняних наукових установ або закладів вищої освіти високотехнологічних виробництв тощо.

Відповідні зміни пропонуються до законів України «Про наукову і науково-технічну експертизу» та «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

Метою проекту, як зазначається у пояснювальній записці до нього, є «підвищення рівня впровадження (комерціалізації) результатів наукових досліджень».

Законопроект на момент підготовки висновку не включений до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 02.02.2021 № 1165-IX.

Головне управління з приводу внесеного проекту вважає за доцільне висловити наступні зауваження.

1. Щодо змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (далі у цьому пункті – Закон).

1.1. Пропозиція оновленого абз. 2 ч. 2 ст. 5 Закону щодо визначення об'єктом обов'язкової наукової і науково-технічної експертизи *державних інноваційних програм* потребує, на наш погляд, належного обґрунтування у контексті припису чинного абз. 5 цієї ж частини, де об'єктом такої експертизи виступають *інноваційні програми державного значення*.

У цьому ж контексті принагідно зауважимо, що наведене у порівняльній таблиці до проекту пояснення, за яким «пропонується поширити положення законодавства щодо проведення наукової та науково-технічної експертизи на технології та *інноваційні проєкти*», у частині інноваційних проєктів не відповідає суті внесеної пропозиції.

1.2. Зі змісту припису нового абз. 6 ч. 2 ст. 5 Закону, за яким обов'язковій науковій і науково-технічній експертизі підлягають «технології, складовими яких є винаходи та/або корисні моделі та/або сорти рослин та/або породи тварин, які закупаються за бюджетні кошти», не зовсім зрозуміло, чого саме стосується формулювання «які закупаються за бюджетні кошти» – технологій, їх складових чи обох одночасно. Аналогічне зауваження стосується й оновленого п. 1 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

2. Щодо змін до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (далі у цьому пункті – Закон).

2.1. Проектом виключається визначення терміну «високі технології» (зміни до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону), що не вбачається логічним, з огляду, зокрема, на те, що у приписах проекту повсюдно вживаються поняття «високотехнологічне виробництво», «високотехнологічний сектор», проте зміст їх не визначається, що, певною мірою, ускладнює належне розуміння відповідних приписів. У ч. 4 оновленої ст. 24 Закону лише зазначається, що «перелік галузей промисловості, що належать до високотехнологічного сектору промисловості, порядок та методика визначення таких галузей затверджуються спільним рішенням уповноваженого органу та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної промислової політики на період до трьох років».

2.2. У проекті пропонується доповнити ч. 1 ст. 1 Закону новим терміном «академічне підприємництво – діяльність суб'єктів господарювання, створених закладами вищої освіти та/або науковими установами, спрямована на застосування у реальному секторі економіки результатів наукової, науково-технічної діяльності з метою доведення таких результатів до стадії виробництва інноваційної продукції».

Зауважимо про певну декларативність змісту пропонованого терміну, оскільки з його положень незрозуміло, про *яких суб'єктів господарювання*, створених закладами вищої освіти та/або науковими установами, йдеться; яким чином вказані суб'єкти здійснюватимуть застосування *у реальному секторі економіки* результати наукової, науково-технічної діяльності; чи передбачає останнє застосування таких результатів іншими суб'єктами господарювання та про чий, власне, *результати* науково-технічної діяльності йдеться, у тому числі,

у контексті змісту терміну «комерціалізація технологій та/або їх складових – діяльність, спрямована на перетворення технологій та/або їх складових у продукти чи послуги для їх реалізації на ринку з метою отримання доходу, шляхом надання ліцензії чи передачі за договором прав на їх використання іншим суб'єктам господарювання або ж використання їх у власній господарській діяльності» (новий п. 3² ч. 1 ст. 1 Закону).

Зазначимо і те, що у подальших приписах проекту термін «академічне підприємництво» не використовується, за винятком декларативного за змістом припису п. 3 ч. 1 оновленої ст. 6 Закону, за яким до основних завдань уповноваженого органу належить, зокрема, «підтримка розвитку академічного підприємства».

2.3. У проекті передбачається доповнити ч. 1 ст. 1 Закону новим терміном «інноваційний ваучер – сертифікат, що надається на безоплатній та конкурсній основі юридичній чи фізичній особі на 1 рік з моменту отримання та гарантує безповоротне державне фінансування робіт та послуг, спрямованих на комерціалізацію технологій та/або їх складових» (новий п. 3¹). Зауважимо, що у подальших положеннях проекту не розкривається суть цього документу, не визначається хто, кому та на яких умовах його видає, який орган організовує та проводить конкурс і визначає переможця. Невирішеними також залишаються питання невикористаних коштів, механізмів їх повернення, контролю за використанням коштів, відповідальності тощо у разі невиконання відповідних заходів у встановлений строк дії інноваційного ваучера.

Викликає сумнів і дієвість інноваційного ваучера, враховуючи короткостроковий (1 рік) строк його дії, особливо у випадку виконання такого виду робіт, як «виготовлення моделі або дослідного зразка на основі технології чи об'єкта права інтелектуальної власності та здійснення її випробування, сертифікації» (п. 5 ч. 6 оновленої ст. 24 Закону).

2.4. У визначенні поняття «трансфер технології – передача технології або їх складових, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових, або дозволяється використання технології та/або її складових» (оновлений п. 13 ч. 1 ст. 1 Закону), з метою забезпечення єдиного правового регулювання та належного правозастосування, вбачається необхідним дотримання термінологічної єдності. Йдеться, зокрема, про формулювання «технології або їх складові», «технології та/або їх складові».

2.5. У новому п. 13¹ ч. 1 ст. 1 Закону визначається новий термін «трансфер знань – передача результатів інтелектуальної діяльності, включаючи технології, навички та вміння, для створення інновацій в економіці». У частині «передачі технологій» вказаний термін фактично ототожнюється з попереднім терміном «трансфер технології», який визначається, як, власне, «передача технології ...».

2.6. Визначення поняття «уповноважений орган – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики

у сфері науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій» (оновлений п. 14 ч. 1 ст. 1 Закону) не повною мірою узгоджується з приписами Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», за якими міністерства забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах, інші центральні органи виконавчої влади виконують окремі функції з реалізації державної політики (ч. 2 ст. 1, ч. 1 ст. 6).

Принагідно звертаємо увагу на необхідність узгодження із зазначеним приписом, за яким уповноважений орган забезпечує формування державної політики, припису п. 1 оновленої ч. 1 ст. 6 Закону, за яким «основними завданнями уповноваженого органу є: 1) формування та реалізація державної політики ...».

2.7. Припис п. 1 ч. 2 оновленої ст. 6 Закону, за яким уповноважений орган «погоджує проекти концепцій загальнодержавних програм економічного і соціального розвитку та державних цільових програм у частині трансферу технологій», не узгоджується з ч. 2 ст. 1 Закону України «Про державні цільові програми», за якою «державні цільові програми поділяються на:

загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля (далі – загальнодержавні програми) – це програми, які охоплюють всю територію держави або значну кількість її регіонів, мають довгостроковий період виконання і здійснюються центральними та місцевими органами виконавчої влади;

інші програми, метою яких є розв'язання окремих проблем розвитку економіки і суспільства, а також проблем розвитку окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць, що потребують державної підтримки».

Одночасно зауважимо, що в інших приписах проекту вживається інша конструкція – «загальнодержавні програми економічного і соціального розвитку та інші державні цільові програми» (наприклад, ч. 1 оновленої ст. 8 Закону).

2.8. Декларативним, принаймні, у контексті механізму реалізації, видається припис п. 3 ч. 2 ст. 6 Закону, за яким уповноважений орган «підтримує розвиток інфраструктури у сфері трансферу технологій».

Аналогічне зауваження стосується п.п. 3, 10 цієї ж частини, за якими, уповноважений орган відповідно «підтримує розвиток інфраструктури у сфері трансферу технологій», «сприяє проведенню інформаційних, комунікаційних заходів та популяризації діяльності з управління та організації трансферу технологій».

2.9. У п. 4 ч. 2 оновленої ч. 6 Закону, за яким уповноважений орган «розробляє та затверджує спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інноваційної діяльності в реальному секторі економіки, порядок та методику визначення технологічних рівнів галузей промисловості, що належать до високотехнологічного сектору, в рамках яких надаються субсидії, що передбачені статтею 24 цього Закону»,

незрозуміло, про який «центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інноваційної діяльності в реальному секторі економіки» йдеться.

2.10. У п. 12 ч. 2 оновленої ст. 6 Закону, за яким уповноважений орган «надає субсидії науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проєктів зі створення високотехнологічного виробництва, що визначені на конкурсній основі, а також інноваційні ваучери для фінансування робіт, спрямованих на трансфер та комерціалізацію технологій та/або її складових», про конкурсний характер відбору зазначається лише стосовно проєктів зі створення високотехнологічних виробництв, хоча й інноваційні ваучери, за змістом припису нового п. 3¹ ч. 1 ст. 1 Закону, також надаються на конкурсній основі.

2.11. Редакційно невдалими видаються зміни до назви ст. 8 Закону, у якій передбачається визначити повноваження «інших» центральних органів виконавчої влади». Зокрема, незрозуміло, про які інші центральні органи виконавчої влади йдеться, виходячи з буквального визначення цього поняття у Законі України «Про центральні органи виконавчої влади», за яким *інші центральні органи виконавчої влади* утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики як служби, агентства, інспекції, комісії (ч. 1 ст. 16).

Принагідно зауважимо, що у ч. 1 цієї ж ст. 8 Закону вже йдеться про центральні органи виконавчої влади без слова «інші».

2.12. Із приписів нової ч. 5 ст. 8 Закону, за якою *«центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інтелектуальної власності»*, надає пропозиції Кабінету Міністрів України щодо розвитку вітчизняного ринку страхування технологій та об'єктів права інтелектуальної власності», та нової ч. 6 ст. 10 Закону, за якою *«уповноважений орган разом з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності»*, організовують та забезпечують проведення моніторингу попиту суб'єктів господарювання у технологіях та/або їх складових та наявності українських підприємств, здатних виробляти конкурентоздатну продукцію на основі нових технологічних рішень», незрозуміло, чи йдеться про один і той же центральний орган виконавчої влади, чи про різні органи.

2.13. Змінами до ч. 1 ст. 11 Закону передбачається визначити, що майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, належать *установам, організаціям та підприємствам - виконавцям цих робіт (далі – розробник технології)*. Вважаємо, що запропонованими змінами пропонується новий термін «розробник технологій», визначення якого варто передбачити у ст. 1 Закону.

2.14. Припис абз. 3 ч. 3 оновленої ст. 11 Закону, за яким «замовник протягом двох місяців з дня одержання від розробника технології повідомлення або уповноважена ним державна установа має: 1) укласти з розробником технології договір про набуття замовником майнових прав на технологію та/або її складові, який, також має містити план, порядок та строки надання звітності, щодо забезпечення практичного застосування (реалізації) технології та/або її складових на території України з зазначенням певних економічних та інших показників у результаті її/їх практичного застосування (реалізації)», не повною мірою відповідає принципу юридичної визначеності правової норми.

2.15. Виникає питання, у частині змісту та механізму реалізації, припису нового абз. 2 ч. 1 ст. 13 Закону, за яким «у разі недосягнення комерціалізації технологій та/або їх складових впродовж трьох років, кошти державного бюджету, отримані на конкурсній основі, що були витрачені на закордонне патентування відповідних технологій та/або їх складових, підлягають поверненню до державного бюджету». Зокрема, незрозуміло: що означає «недосягнення комерціалізації технологій» та які саме якісні та/або кількісні показники мають відповідати «досягненню комерціалізації»; чим обумовлений трирічний термін періоду комерціалізації; що буде з патентами, одержаними за кордоном на об'єкти прав інтелектуальної власності, які використовуються у відповідних технологіях; яким чином кошти державного бюджету, отримані на конкурсній основі, що були витрачені на закордонне патентування відповідних технологій та/або їх складових, повертатимуться до державного бюджету і хто саме за це має нести відповідальність.

2.16. У п. 1 ч. 1 оновленої ст. 14 Закону (як і в новому абз. 6 ч. 2 ст. 5 Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу») йдеться про те, що державна експертиза проводиться для технологій, складовими яких є винаходи та/або корисні моделі та/або сорти рослин та/або породи тварин, які закупаються за бюджетні кошти. При цьому, п. 10 ч. 1 ст. 1 Закону (у редакції проекту) зміст поняття «складова технології», яка визначається як «частина технології, де відображено окремі елементи технології у вигляді наукових та науково-прикладних результатів, об'єктів права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці, сорти рослин та породи тварин), ноу-хау», по суті, певною мірою звужується відповідно до вказаних науково-прикладних результатів та об'єктів права інтелектуальної власності. Звертаємо увагу, що за чинною редакцією п. 1 ч. 1 ст. 14 Закону державна експертиза проводиться для технологій та/або їх складових, які закупаються за бюджетні кошти, тобто, охоплюються всі технології та їх складові, що закупаються за державні кошти, що, на наш погляд, є більш вдалим рішенням з точки зору раціональності витрачання бюджетних коштів.

2.17. В оновленій ст. 17 Закону пропонується врегулювати деякі особливості закупівлі технологій за бюджетні кошти. Зокрема, передбачається, що «під час укладання договорів про трансфер технологій, складовими яких є винаходи та/або корисні моделі та/або сорти рослин та/або породи тварин, за

бюджетні кошти, обов'язкове є проведення державної експертизи технології» (ч. 1), яка здійснюється за ініціативою «учасника процедури закупівлі-власника майнових прав на таку технологію» (ч. 2). Зазначене виглядає дискусійним у правовому відношенні, оскільки у пропонованій редакції, на наш погляд, проведення вказаної експертизи слід розглядати як складову процесу публічних закупівель. При цьому, згідно із ч. 4 ст. 3 Закону України «Про публічні закупівлі» «відносини, пов'язані із сферою публічних закупівель, регулюються виключно цим Законом і не можуть регулюватися іншими законами, крім випадків, встановлених цим Законом».

Принагідно зауважимо, що за змістом оновленої норми у ній йдеться не стільки про особливості закупівлі технологій, скільки про обмеження ввезення технологій та пов'язані із ними процедури, що дає підстави для висновку щодо невідповідності назви статті її предмету.

2.18. Згідно з ч. 3 оновленої ст. 24 Закону «створення високотехнологічного виробництва одночасно передбачає:

виконання науковою установою або закладом вищої освіти на замовлення промислового підприємства науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт на суму субсидії;

спрямування промисловим підприємством на реалізацію проекту із створення високотехнологічного виробництва власних коштів у розмірі не менш як 100 відсотків обсягу субсидії;

додаткове спрямування промисловим підприємством коштів в обсязі не менше ніж 20 відсотків обсягу субсидії на *інші* науково-дослідні, дослідно-конструкторські і технологічні роботи».

З наведеного припису, насамперед, у контексті абз. 2 цієї частини, за змістом якої відповідні науково-дослідні, дослідно-конструкторські та технологічні роботи орієнтовані безпосередньо на створення високотехнологічного виробництва, одночасно виникає питання щодо інших науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт – їх змісту та взаємозв'язку зі створенням цього ж самого високотехнологічного виробництва.

Зауважимо також, що встановлення нижньої граничної величини солідарної участі промислового підприємства у фінансуванні створення високотехнологічного виробництва (не менше, як 100% обсягу субсидії) у певних випадках, як, наприклад, реалізація «дорогого» проекту та/або незначний рівень платоспроможності промислового підприємства, може певним чином стримувати створення відповідного високотехнологічного виробництва навіть за умови готовності і спроможності здійснення його державної фінансової підтримки через механізм субсидій.

3. Реалізація пропозицій проекту, зокрема, у частині надання субсидій науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проектів зі створення високотехнологічного виробництва, інноваційних ваучерів для фінансування робіт, спрямованих на трансфер та комерціалізацію технологій та/або її складових, тощо, матиме вплив на бюджет.

При цьому, до проекту, всупереч вимогам ст. 27 Бюджетного кодексу України та ст. 91 Регламенту Верховної Ради України, не надано фінансово-економічного обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки).

Принадно зауважимо, що у пояснювальній записці до проекту зазначається, що «фінансово-економічні розрахунки до проекту акта наведено у Додатку 1 до Пояснювальної записки» (п. 4). Натомість, супровідні документи до проекту не містять наведеного вище Додатку 1.

4. Виглядає недостатньо коректним з юридичної точки зору, у тому числі, з огляду на суб'єкта права законодавчої ініціативи, передбачене у п. 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» проекту доручення Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом «внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом». Нагадаємо, що відповідно до ч. 8 ст. 90 Регламенту Верховної Ради України «якщо для реалізації положень поданого законопроекту після його прийняття необхідні зміни до інших законів, такі зміни мають викладатися в розділі «Перехідні положення» цього законопроекту або в одночасно внесеному його ініціатором окремому законопроекті. До законопроекту додається перелік законів та інших нормативних актів, прийняття або перегляд яких необхідно здійснити для реалізації положень законопроекту в разі його прийняття».

5. Принадно звертаємо увагу на те, що пояснювальна записка до проекту за структурою та змістом її положень не повною мірою відповідає вимогам, встановленим Регламентом Верховної Ради України.

Принадно зауважимо, що у п. 5 «Позиція заінтересованих сторін» пояснювальної записки до проекту зазначається, що «реалізація акта матиме впливи на ключові інтереси заінтересованих сторін, що викладено у Додатку 2 до Пояснювальної записки». Проте Додаток 2 серед супровідних до проекту документів відсутній.

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: А. Мних, О. Шевченко, В. Грицак, Н. Пархоменко, Я. Бережний

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ТИХОНЮК СВІТЛАНА АНДРІЙВНА

Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA104000000733B42008E588D01

Дійсний до: 27.05.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 16/03-2021/49695 від 17.02.2021

393180